

■ نگاهی به کارکرد خصوصی سازی در ایران

مهندس محسن قانع بصیری

تصیب نامه شماره ۶۱۱۶۲/ت/۴۶۶ هـ مورخ ۷۱/۱۱/۲۰ هیئت محترم وزیران موظف گردید که حداکثر تا ۶۷٪ سهام شرکتهای مشمول بند «الف» قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران را از طریق سازمان بورس اوراق بهادار تهران، به عموم متقاضیان این سهام عرضه کند و ۳۳٪ سهام باقی مانده را بر اساس مصوبه شماره ۵۲۳۸/ت/۱۰۹ هـ - مورخ ۱۳۷۰/۳/۲۹ به کارکنان واحدهای تولیدی واگذار و یا طبق بند ۳ همین مصوبه به جای پرداخت غرامت نقدی، تعدادی از سهام هر شرکت را بر اساس شرح بند ۲ همان صورتجلسه - که برابر ۶۷٪ میزان درصد سهام قبلی از کل

سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران؛ مسووقیت نسبی در خصوصی سازی

سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران در سال ۱۳۷۰ حدود سه میلیارد تومان سهام کارخانجات خود را به مردم واگذار نمود. که این رقم نسبت به سال ۶۹ رشدی ۷۵ درصد را نشان می دهد. با این ملاحظه، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران از نظر تحرک خصوصی سازی در میان مراکز موظف به خصوصی سازی در ایران در جایگاه نخست جای دارد. با اینهمه کارهای بسیاری هست که باید انجام بشود. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران به موجب

وحييات

نياز همراه با اساسنامه‌های جديد شركتها، مطابق با اساسنامه تيپ مورد نظر سازمان بورس، تهيه و به اين سازمان ارائه شده است.

۳- شكل حقوقی اغلب شركتها از سهام خاص به سهامی عام تغيير و مراحل ثبت آگهی مربوطه در اداره ثبت شركتها انجام و مراتب به سازمان بورس اعلام گرديد.

۴- اقدامات مربوطه به اصلاح ساختار مالی و افزايش سرمايه اكثر اين شركتها انجام و در اين رابطه، تاكتون مبلغی حدود ۱۰۹ ميليارد ريال از محل منابع سازمان گسترش صرف افزايش سرمايه شركتها شده است.

۵- معادل ۵۵/۲۴٪ از سهام شركت مورد و توليد قطعات فولادی بابت غرامت به سهامداران اوليه شركت واگذار گرديده است.

سرمايه- به سهامداران واجد شرايط در يافت غرامت پيشنهاد نمايد. در رابطه با خصوصي‌سازي در سازمان گسترش و نوسازي اين اقدامات تاكتون صورت پذيرفته است:

۱- كلييه شركتهای موضوع بند «الف» قانون حفاظت و توسعه، شامل شركتهای نورد و توليد قطعات فولادی، كارخانجات نورد آلومينيم، نورد و لوله اهواز، ايران خودرو، ايران وانت، مرتب، شهاب خودرو، خودروسازان، سايبا، ايران كاوه، خاور، پارس خودرو و زامیاد، جهت پذيرش به سازمان بورس اوراق بهادار تهران معرفی گرده‌اند.

۲- كلييه اطلاعات مربوط به اموال، ماشين‌آلات و تاسيسات (طبق ارزشیابی مجدد توسط كارشناسان رسمی دادگستری)، اطلاعات مالی و تولیدی و مدارک مورد

فروش مستقيم (كارخانجات سازمان گسترش و نوسازي در سال ۱۳۷۰)

نام شركت	تعداد سهام	مبلغ	درصد از كل سهام
فراوردهای نسوز ايران	۴۵۰۰	۳۰۰	۱۰/۰
لوله سازي خوزستان	۲۸۳۶۹	۴۰۰	۳۴/۱۸
تولیدی نیرو محرکه	۱۹۰۰۰	۷۶۰	۲۰/۰
تأمین ماسه ريخته‌گری	۷۴۰۹۵	۵۲۲	۲۴/۷
جمع كل		۱/۹۸۸	
		مليارد ريال	

مربوط به فروش مستقیم شرکتها و ۳ میلیارد ریال به فروش شرکتهای متنوع شده (آکام فلز) بوده است.

۹- در ۹ ماهه اول سال ۷۱، جمعاً تعداد ۷۴۲۰۳۲۱ سهم به ارزش ۷۴ میلیارد ریال به فروش رسیده که تعداد ۵۲۵۹۳۹۰ سهم به ارزش ۴۰/۸ میلیارد ریال از طریق بورس و تعداد ۲۱۶۰۹۳۱ سهم به ارزش ۳۳ میلیارد ریال از طریق مذاکره مستقیم و مزایده انجام شده و فروش رفته است.

مشکلات و تنگناها

سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران معتقد است که با وجود موفقیت نسبی، هنوز مشکلات و تنگناهای فراوانی وجود دارد که چنانچه راهی برای آنها یافت شود، می تواند روند خصوصی سازی را با آهنگی قوی تر تعقیب نماید. این تنگناها از

۶- معادل ۲،۰۱۰،۰۰۰ سهم ۶۷٪ سهام غیرکارگری گروه کارخانجات نورد آلومینیم از طریق سازمان بورس به فروش رسیده است.

۷- از مجموعه ۸۵ شرکت تولیدی تحت پوشش سازمان گسترش تا پایان آذر ۷۱، ۵۱ شرکت جهت پذیرش و عرضه سهام به سازمان بورس اوراق بهادار تهران معرفی شده اند. بر اساس مقررات بورس، سهام شرکتهای خدماتی قابل عرضه در بورس نمی باشد؛ لذا فروش سهام شرکتهای مذکور با موافقت وزیر صنایع سنگین و به صورت مستقیم انجام خواهد شد.

۸- در سال ۱۳۷۰، مجموعاً حدود ۳۵ میلیارد ریال از سهام تحت پوشش سازمان گسترش به فروش رسیده است که از این مبلغ ۲۹/۱۸ میلیارد ریال مربوط به فروش سهام در بورس، ۱/۹۸۲ میلیارد ریال

فروش سهام کارخانجات سازمان گسترش و نوسازی در سازمان بورس (در ۹ ماهه اول سال ۱۳۷۱)

نام شرکت	تعداد سهام فروش رفته	مبلغ (میلیون ریال)
موتوژن	۱۰۲۶۰۰۰	۱۳۶۹۷
پمپ ایران	۱۱۹۴۶۷	۶۶۹
کمپرسورسازی تبریز	۲۷۸۶۳۳	۱۲۷۳
فیروزا	۷۲۰۴۶۰	۴۱۸۶
نورد و قطعات فولادی	۱۱۰۴۸۳۰	۷۹۵۵
نورد آلومینیم اراک	۲۰۱۰۰۰۰	۱۳۰۶۵
جمع کل		۴۰۸۴۵

اینقرارند:

۱- ساختار مالی ناسالم شرکتها، به دلیل زیاندهی مستمر و طولانی مدت و بدهی های سنگین مالیاتی و بانکی و ناکافی بودن سرمایه پرداخت شده؛

۲- عدم تجانس سیستمهای مالی و نیروی انسانی شرکتها؛ و حجم فعالیتها جاری؛

۳- طولانی بودن تشریفات مربوط به پذیرش شرکتها در بورس سهام، به دلیل ضرورت گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نیاز شرکتها از یک سو و عدم جوابگویی کادر کارشناسی بورس در مقایسه با حجم شرکتهای در دست بررسی.

۴- عدم وجود تقاضای کافی برای خرید سهام به دلیل:

۱-۴ عدم وجود نقدینگی کافی نزد خریداران و ناسمکن بودن استفاده از تسهیلات مالی بانکها؛

۲-۴ شرایط نامناسب محیطی، علی رغم اعلام سیاستهای دولت در زمینه تشویق سرمایه گذاری بخش خصوصی (هنوز

محیط جامعه برای حضور سهامداران عمده خصوصی آماده نیست).

۳-۴ نگرانی از عوارض اجرای قانون کار و سهام کارگران، حمایتهای وسیع و پیش بینی شده در قانون کار در مورد حقوق کارگران، این قانون را به عنوان یک عامل محدود کننده برای اداره اقتصادی شرکتها تبدیل کرده و در تحلیل نهایی باید اذعان داشت که این قانون از عوامل بازدارنده سرمایه گذاری بخش خصوصی به حساب می آید.

۵- ابهامات فراوان پیرامون سرمایه گذاری خارجی.

بانک صنعت و معدن؛ چرا ناکام در خصوصی سازی؟

بانک صنعت و معدن یکی از مراکزی است که همواره به انتقال سهام کارخانجات تحت پوشش به مردم تشویق می شده است، با اینهمه عملکرد این بانک گویای عدم موفقیت در این میدان تلقی می شود. بانک

فروش مستقیم کارخانجات سازمان گسترش و نوسازی
(در ۹ ماهه اول ۱۳۷۱)

نام شرکت	تعداد سهام	مبلغ (میلیون ریال)
ایزاربرشی	۲۰۰۰۰۰	۲۹۰۰۰
لوازم برق اتومبیل لوکاس تندر	۱۶۰۹۳۱	۴۱۰۰
جمع		۳۳۱۰۰

صنعت و معدن در گزارشی که منتشر نموده، پس از بحث مفصل پیرامون کلیات بسانکداری و خصوصی سازی، گزارش عملکرد خود را چنین ارائه می کند:

«در این مدت از روشهای ذیل که توسط شورای ارزیابی و معاملات سهام بانک صنعت و معدن به عنوان خط مشی اعلام گردید استفاده شد:

۱- در این روش به منظور حفظ کنترل شرکت توسط بانک، به هیچ داوطلبی بیش از ۳۰٪ سهام واگذار نمی گردید و فروش از طریق سالن معاملات بانک انجام می گردید.

۲- در این روش کل سهام بانک به متقاضیان عرضه می گردید که از طریق پیدا کردن متقاضی، اخذ ۱۰٪ از متقاضی، ارزیابی و مزایده است.

با تغییر سیاستهای صنعتی دولت پس از خاتمه جنگ، اصلاح قانون اساسی و تهیه و تصویب برنامه اول توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور و بطور کلی تجدید نظر در سیاستهای اقتصادی در زمینه فعال ساختن بخش خصوصی و کاهش تدریجی برخی از کنترلهای غیرضروری دولت بر

اقتصاد کشور و متعاقب آن رونق بخشیدن به معاملات سهام در بازار بورس، بانک صنعت و معدن نیز از سال ۱۳۶۸ جهت تطبیق خود با سیاستهای اقتصادی، صنعتی دولت در جهت واگذاری سهام واحدهای تولیدی که نیازی به کنترل بیشتر دولت و سیستم بانکی نداشتند اقدام به معرفی واحدهای سرده خود در بازار بورس سهام نمود و بخش مهمی از فعالیتهای این سازمان را بخود اختصاص داد.

آمار منتشره توسط این بانک گویای آنست که در شرایطیکه هر ساله به میزان سهم و حضور مراکزی که مسئولیت عرضه سهام دولت را دارند در بورس افزوده می گردد، سهم حضور این بانک مرتباً کاهش یافته بگونه ای که در سال ۱۷۰ این رقم به ۱۸ درصد رسیده که نسبت به سال ۶۸ که ۴۰ درصد

بوده، کاهش چشمگیری را نشان می‌دهد. مضاف بر این در مورد عملکرد سال ۱۷۱ این بانک در بورس هیچگونه اشاره‌ای ملاحظه نمی‌شود.

بانک صنعت و معدن ظاهراً در عرضه مستقیم و فروش بصورت مزایده‌ای نیز ناکام مانده است. در گزارش این بانک چنین می‌خوانیم:

«آماده سازی حدود ۶۵ واحد

برای واگذاری از طریق مزایده و

مذاکره در جریان است؛ به علاوه

در مورد سهام شرکتهایی که

پذیرش آنها در بورس مستلزم

اصلاح ساختار مالی و صرف

وقت طولانی می‌گردد و بنا

پذیرش آنها در سازمان بورس

اوراق بهادار به دلایلی امکان

پذیر نمی‌باشد، این بانک اقدام به

عرضه و فروش مستقیم سهام

اینگونه شرکتهای از طریق مذاکره

و درج آگهی‌های مزایده در

جراید کثیرالانتشار می‌نماید.

بطوریکه در سال ۱۳۷۱ جمعاً

در ۱۴ مورد مزایده حدود

۴۶ واحد تولیدی بانک برای

عرضه به بخش خصوصی به

مزایده عمومی گذاشته شد و

تعدادی از واحدهای تولیدی

بانک بدین طریق به بخش

خصوصی واگذار گردید؛

همچنین سهام متعلق به بانک در دو شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از طریق سازمان مذکور واگذار و ۳ شرکت طی یک معامله تهاوتی به سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران واگذار گردید؛ تا بدین ترتیب سیاست کاهش حجم تصدی بانک در شرکتهای تحت پوشش به طور جدی و دنبال شده و هر چه زودتر و سریعتر بانک از اداره امور تولیدی واحدهای وابسته رهایی یافته و به مسئولیت‌های اصلی خود بپردازد»

«ادامه دارد»